

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Γυναίκες και αρχαιολογικοί θεσμοί
2ο εργαστήριο για τις γυναίκες στην ελληνική αρχαιολογία

Προς τιμήν της Βερόνικας Μητσοπούλου-Leon

Γαλλική Σχολή Αθηνών (EFA) |
Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών (ÖAI)

13 Μαρτίου 2024

Οργάνωση : M. Bastide, B. Eder, O. Boubounelle, S. Déderix, M. Νούση, P. Ralli

Η ημερίδα μελέτης του 2024 για τις γυναίκες στην ελληνική αρχαιολογία θα επικεντρωθεί στο ρόλο των θεσμών - αρχαιολογικών υπηρεσιών, πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, ξένων σχολών- στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους, προκειμένου να αποτίσει φόρο τιμής στην εξαιρετική σταδιοδρομία της Βερόνικας Μητσοπούλου-Leon (1936-2023), διευθύντριας του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα από το 1964 έως το 2001.

Οι εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν στην πρώτη ημέρα μελέτηςⁱ ανέδειξαν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι γυναίκες εντάσσονται και αποκλείονται από το επάγγελμα του αρχαιολόγου, καθώς και τη μεγάλη ποικιλία των τρόπων με τους οποίους ανταποκρίνονται στα εμπόδια που συναντούν. Οι δυναμικές αυτές είναι ιδιαίτερα ορατές στο θεσμικό πλαίσιο. Στις αρχές του εικοστού αιώνα, αρκετά ξένα ινστιτούτα άνοιξαν τις πόρτες τους σε λίγες φοιτήτριες, αν και με περιορισμούς. Αυτό συνέβη στην Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, η οποία, από τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, καλωσόρισε τις γυναίκες υποτρόφους, αλλά αρχικά τις απέκλεισε από τις ανασκαφικές εργασίεςⁱⁱ, πριν τις περιορίσει στις μελέτες υλικού και στη διαχείριση των αποθηκώνⁱⁱⁱ - το επαγγελματικό ισοδύναμο της οικιακής εργασίας. Στην Ιταλική Σχολή, όπως και στην Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, οι περιορισμοί όσον αφορά τα ταξίδια και την εργασία πεδίου ήταν περισσότερο σιωπηρές πρακτικές παρά ρητοί κανόνες, αυξάνοντας την αβεβαιότητα και την ευαλωτότητα των νέων ερευνητριών που δεν μπορούσαν να προβλέψουν την αντίδραση των ανωτέρων τους^{iv}.

Άλλα ιδρύματα, όπως η Γαλλική Σχολή Αθηνών, αντιτάχθηκαν πεισματικά στις γυναίκες αρχαιολόγους και για μεγάλο χρονικό διάστημα δίσταζαν να επιτρέψουν σε νεαρές αρχαιολόγους να εργαστούν στους αρχαιολογικούς χώρους^v ή να τις προσλάβουν ως μέλη. Μόλις το 1956 η ΕΦΑ καλωσόρισε την πρώτη Γαλλίδα μέλος της και, παρόλο που ο αριθμός των γυναικών που προσλήφθηκαν αυξήθηκε από τη δεκαετία του 1970 και μετά, η ισοτιμία δεν επιτεύχθηκε μέχρι τη δεκαετία του 1990^{vi}.

Από την πλευρά τους, ορισμένες Ελληνίδες αρχαιολόγοι κατάφεραν σύντομα να επωφεληθούν από την τοποθέτησή τους στην "αρχαιολογική οικιακή εργασία" και να εδραιωθούν στην ηγεσία εθνικών συλλογών^{vii}. Ωστόσο, τα επιτεύγματά τους αποδείχθηκαν εύθραυστα μπροστά στα πολιτικά γεγονότα, και οι γυναίκες απαγορεύτηκε να ενταχθούν στην Αρχαιολογική Υπηρεσία μεταξύ 1939 και 1955 με νόμο που θέσπισε το δικτατορικό καθεστώς της 4ης Αυγούστου^{viii}. Στην Πολωνία, από την άλλη πλευρά, η μεταπολεμική κομμουνιστική ιδεολογία διευκόλυνε την πρόσβαση των γυναικών σε πανεπιστημιακές θέσεις^{ix}. Οι πολιτικές συνθήκες επηρέασαν εμφανώς τις πρωτοπόρους με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με την εθνικότητά τους. Από την άλλη πλευρά, όλες αντιμετώπισαν παρόμοιες δυσκολίες στο συνδυασμό της ιδιωτικής και της επαγγελματικής τους ζωής: ορισμένες εγκατέλειψαν την επιτομία έρευνα μετά το γάμο, ενώ άλλες επέλεξαν έναν αντικομφορμιστικό τρόπο ζωής που τις εξέθεσε σε έντονη κριτική από τους συναδέλφους τους^x.

Τελικά, η ένταξη των γυναικών στους αρχαιολογικούς θεσμούς στην Ελλάδα κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην τόλμη, την επιμονή και την ανθεκτικότητά τους. Οι διάδοχοί τους δυσκολεύτηκαν λιγότερο να ανοίξουν τις πόρτες των ξένων ιδρυμάτων (μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο) και των ελληνικών αρχαιολογικών υπηρεσιών (ιδίως από τη δεκαετία του 1980 και μετά), αλλά η θηλυκοποίηση του επαγγέλματος τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες είναι αναπόσπαστο μέρος της σχετικής απώλειας του κύρους του και της οικονομικής ανασφάλειας που το συνοδεύει^{xi}. Η σταδιοδρομία στις Εφορείες είναι συχνά θέμα αφοσίωσης και απαιτεί πάντοτε μεγάλη επιμονή^{xii}, ενώ ο ελληνικός ακαδημαϊκός χώρος παραμένει κατά κύριο λόγο ανδρικός, αν και κάποιες γυναίκες καταφέρνουν να διεισδύσουν^{xiii}.

Η ημερίδα μελέτης του 2024 για τις γυναίκες στην ελληνική αρχαιολογία έχει ως στόχο να διερευνήσει αυτές τις διάφορες πτυχές των θεσμικών εμποδίων ή ευκαιριών που συναντούν οι γυναίκες, σύμφωνα με τους ακόλουθους άξονες:

- ο επίσημος ή ανεπίσημος χαρακτήρας της απροθυμίας των θεσμών (ελληνικά πανεπιστήμια, εφορείες, μουσεία και ερευνητικά κέντρα, καθώς και ξένα ινστιτούτα),
- ο ρόλος - ή όχι - ορισμένων ιδρυμάτων ως εφιαλτήριο για τη σταδιοδρομία των νέων αρχαιολόγων, ιδίως όσον αφορά τη χρηματοδότηση,
- τις διαφορετικές στρατηγικές που υιοθετούν οι γυναίκες για να καταφέρουν να σταδιοδρομήσουν.

Οι προτάσεις για εισηγήσεις (20 λεπτών, στα ελληνικά, γαλλικά, αγγλικά ή γερμανικά, έως 500 λέξεις) μπορούν να αποσταλούν στη διεύθυνση maguelone.bastide@efa.gr έως τις **15 Ιανουαρίου 2024**. Τα πρακτικά της ημέρας μελέτης θα δημοσιευθούν στα Αγγλικά και τα τελικά άρθρα αναμένονται στη γλώσσα αυτή τον Μάιο του 2024.

Εικ. : Η Βερόνικα Μητσοπούλου-Leon στη βιβλιοθήκη του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, δίπλα στο πορτρέτο του αυτοκράτορα Φραγκίσκου Ιωσήφ Α΄, ο οποίος χρηματοδότησε την κατασκευή του κτιρίου του Ινστιτούτου (δεκαετία του 1990, ιδιωτικό αρχείο Μητσοπούλου).

ⁱ DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), *Unsung pioneer women in the Archaeology of Greece*, under review.

ⁱⁱ BOLGER D.L., « Ladies of the Expedition: Harriet Boyd Hawes and Edith Hall in Mediterranean Archaeology », in C. CLAASSEN (dir.), *Women in archaeology*, 1994, p. 44.

ⁱⁱⁱ BANKS J.M., « Alice Leslie Walker Kosmopoulos: A pioneer against all odds », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{iv} BOSSOLINO I., « “Manca completamente il senso della disciplina”: Maria Luigia Marella, an independent archaeologist in fascist Dodecanese », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^v DÉDERIX S., « Marthe Oulié and the 1923-1925 excavations of the École française d’Athènes at Malia », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{vi} VALENTI C., « Les Membres de l’École Française d’Athènes: étude d’une élite universitaire, 1846-1970 », *BCH* 120(1), 1996, p. 162.

^{vii} EVGENIDOU D., « Eirene Varouha-Christodouloupoulou. The life’s journey of the first Greek woman numismatist », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review; FRAGOULOPOULOU S., « Becoming Visible at Work: Semni Papaspyridi-Karouzou at the National Archaeological Museum of Athens (1921-1939) », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{viii} KOKKINIDOU D. et M. NIKOLAIDOU, « From the museum to the trench and beyond: Greek women in archaeology since the 1950s », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review; VASSI O., « In the “far west” of the Greek countryside: Spyridoula Konstantinou Alexandropoulou, special curator of antiquities of Aetoloakarnania », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{ix} ULANOWSKA A. et K. LEWARTOWSKI, « The first post-World War II generation of female archaeologists at the University of Warsaw: Ludwika Press and the gendered and non-gendered challenges to becoming an Aegeanist within the confines of Marxist ideology and the Iron Curtain », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^x BANKS J.M., « Alice Leslie Walker Kosmopoulos: A pioneer against all odds », in S. DÉDERIX, P. RALLI et M. BASTIDE (dir.), under review; VOGELKOFF-BROGAN N. et L. COSTAKI, « Hazel D. Hansen : A Forgotten American Prehistorian », in S. DÉDERIX, P. RALLI et M. BASTIDE (dir.), under review.

^{xi} KOKKINIDOU D. et M. NIKOLAIDOU, « From the museum to the trench and beyond: Greek women in archaeology since the 1950s », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{xii} KOKKINIDOU D. et M. NIKOLAIDOU, « From the museum to the trench and beyond: Greek women in archaeology since the 1950s », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review; VASSI O., « In the “far west” of the Greek countryside: Spyridoula Konstantinou Alexandropoulou, special curator of antiquities of Aetoloakarnania », in DÉDERIX S., RALLI P. & BASTIDE M. (dir.), under review.

^{xiii} NIKOLAIDOU M. et D. KOKKINIDOU, « Angeliki Pilali-Papasteriou (1945-2007): A pioneer prehistorian at the University Of Thessaloniki », in S. DÉDERIX, P. RALLI et M. BASTIDE (dir.), under review.